

Open brief aan de informateur en formerende partijen: 'Zorg voor échte zelfregie van universiteiten'

Geachte informateur, geachte prof. dr. Letschert, de formerende partijen,

Cc UNL

Als onderdeel van de invoering van Wet Internationalisering in Balans (WIB) heeft Universiteiten Nederland (UNL) een voorstel voor 'zelfregie' gedaan. Dit voorstel raakt een aantal opleidingen zeer hard en zal leiden tot pijnlijke en onnodige bezuinigingen en reorganisaties bij betreffende afdelingen. De schade aan de reputatie voor de Nederlandse wetenschap zal groot zijn, terwijl de wetenschap, inclusief internationale studenten, hard nodig is om de innovatie in Nederland aan te jagen. Dat is duidelijk uiteengezet in talloze rapporten, waaronder recent het rapport-Wennink.

Het 'zelfregie'-voorstel van UNL is niet tot stand gekomen in overleg met betreffende opleidingen. Naar onlangs bleek in Utrecht was de opleiding daar zelfs niet geïnformeerd over het voornemen om de opleiding geheel om te zetten naar de Nederlandse taal. Van zélf-regie is dus geen sprake.

Het UNL-voorstel is daarenboven contraproductief: de eenzijdige keus voor ingrepen in de randstad heeft als ongewenst bijeffect dat de blijfkans van internationale studenten dáált. Dit is geen pleidooi voor uitzonderingsposities van individuele opleidingen, maar een waarschuwing tegen beleidslogica die selectief snijdt en daarmee het stelsel als geheel verzwakt. We verzoeken u en de formerende partijen om de 'zelfregie' van UNL te vervangen door echte zelfregie. We lichten het verzoek hieronder verder toe, en doen voorstellen voor echte zelfregie.

Beleidsdoelen al gehaald

Sinds het UNL-voorstel voor 'zelfregie' is de beleidscontext fundamenteel gewijzigd. Ten eerste is de belangrijkste doelstelling van de WIB, namelijk de daling van de instroom van internationale studenten, inmiddels behaald. Ten tweede spelen de partijen die voornamelijk gebrand waren op het verzwaren van de WIB en de Toets Anderstalige Opleidingen, te weten NSC, BBB, en PVV, nu geen rol (meer) in de formatie. Ten derde is het door het amendement van de VVD bij de onderwijsbegroting 2024 mogelijk geworden om aparte fixi voor Nederlandstalige en Engelstalige tracks in te stellen.

De aparte numerus fixus per taalvariant is een instrument waar universiteiten al lang geleden naar gevraagd hebben (veel van de in 'zelfregie' getroffen opleidingen hebben hiervan al gebruik gemaakt, of zijn daar nu mee bezig). De inzet van dat instrument heeft drie effecten gehad die nu en komend academisch jaar zichtbaar worden: een daling van de instroom van internationale studenten, een verhoging van de toegankelijkheid van opleidingen voor Nederlandse studenten, en de versterking van het Nederlands als voertaal doordat er aparte Nederlandstalige tracks zijn ingericht.

Betere inzet bestaande instrumenten

Wat is er dan méér nodig? De belangrijkste doelstellingen uit de WIB – het terugdringen van de internationale instroom en het vergroten van de toegankelijkheid voor Nederlandstalige studenten – kunnen op relatief eenvoudige wijze (blijvend) worden gerealiseerd door het instrument van gescheiden *numeri fixi* voor Nederlandstalige en Engelstalige tracks toe te passen. Weloverwogen keuzes ten aanzien van deze aantallen kunnen bovendien worden gebaseerd op maatschappelijke behoeften, bijvoorbeeld door gericht te sturen vanuit tekortsectoren op de arbeidsmarkt.

Ook de versterking van het Nederlands als voertaal, met het oog op het bevorderen van de verbinding tussen universiteiten en maatschappelijke instellingen, kan verder worden vormgegeven zonder terug te grijpen op de drastische maatregelen die worden voorgesteld in de ‘zelfregie’ van UNL.

Versterking Nederlands

Nederlands als bestuurlijke taal aan universiteiten is al de norm. Om te zorgen dat internationale collega’s en internationale studenten zich soepeler in de Nederlandse samenleving kunnen bewegen, is meer nadruk op het leren van Nederlands noodzakelijk. Daar is al veel aandacht voor, en internationale studenten krijgen bij veel opleidingen het aanbod om Nederlands te leren (zonder extra kosten). Dit aanbod krijgt wat ons betreft een meer verplicht karakter.

Als bijkomend effect leidt een versterking van het Nederlands bij internationale studenten tot een verhoogde blijfkans. Dat kan verder bevorderd worden door internationale studenten via stages te laten kennismaken met Nederlandse instellingen en bedrijven. Een grotere nadruk op stages in opleidingen zorgt bovendien dat het opleidingsaanbod als geheel beter aansluit op de behoeften van de arbeidsmarkt. Een welkom instrument hiervoor is de mogelijkheid voor differentiatie in collegegelden.

Echte zelfregie

De voorgestelde ‘zelfregie’ van UNL schiet zijn doel voorbij: het grijpt in waar lichtere, effectievere en reeds beschikbare instrumenten aantoonbaar hetzelfde beleidsdoel bereiken. We vragen u en de formerende partijen deze ‘zelfregie’ van UNL te vervangen door echte zelfregie: inzet van *numeri fixi*, waar nuttig en nodig gestuurd door arbeidsmarktbehoefte, en versterking van het Nederlands door Nederlandse tracks en meer verplicht Nederlands voor internationale staf en studenten. Meer gedetailleerde voorstellen vindt u hier¹.

Waar echte zelfregie ruimte geeft aan sturing met behoud van kwaliteit, leidt de huidige UNL-‘zelfregie’ tot onnodige afbraak. Wij vragen u daarom expliciet om dit voorstel niet als uitgangspunt te nemen bij de verdere uitwerking van de WiB.

Dr. Ingmar Visser, directeur college psychologie, Universiteit van Amsterdam

¹ <https://www.scienceguide.nl/2026/01/zelfregie-3-0/>

Dit initiatief wordt ondersteund door vertegenwoordigers van wetenschappelijke, studenten- en vakbondsorganisaties en door vele afdelingen, departementen en opleidingen aan wetenschappelijke instellingen:

Algemene Onderwijsbond (Douwe Dirk van der Zweep, dagelijks bestuurder AOb Hoger Onderwijs)

Amsterdam Young Academy (Evgenia Lysova & Micha Heilbron)

ASVA (Sahand Modzbar)

Leiden Young Academy (Anne Urai & Ahmed Mahfouz)

LSVb (Maaïke Krom)

PsychInAction (Virág Nyisztor & Dr. Eva Billen)

WOinActie (Prof. dr. Rens Bod)

Erasmus Universiteit Rotterdam

Opleiding psychologie (Dr. Marjan Gorgievski & Dr. Renee Zeelenberg)

Universiteit Leiden

Instituut Psychologie (Dr. Pascal Haazebroek & Dr. Wouter Weeda)

Universiteit Utrecht

Utrecht University School of Economics (Prof. dr. Niels Bosma & Dr. Chantal Remery)

Universiteit van Amsterdam

College Psychologie (Dr. Ingmar Visser)

Psychology Research Institute (Prof. dr. Frenk van Harreveld)

Afdeling psychologie (Prof. dr. Merel Kindt)

Graduate School Psychologie (Prof. dr. Edwin van Hooft)

Facultaire Studentenraad Faculteit Maatschappij & Gedragswetenschappen (Carlos Fitton Gomez)

Vrije Universiteit

Bachelor Psychologie (Dr. Dennis van t Ent)

Afdeling Biologische Psychologie (Prof. Dr. Meike Bartels)

Afdeling Experimentele en Toegepaste Psychologie, Vrije Universiteit (Prof. dr. Chris Olivers)

Afdeling Klinische, Neuro- en Ontwikkelingspsychologie (Prof. Dr. Lydia Krabbendam)

Institute Brain and Behavior Amsterdam, Vrije Universiteit (Prof. dr. Heleen Slagter)